

شکل‌گیری هویت فردی

نادره دورودیان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شکل‌گیری هویت فردی

تالیف:

نادره دورودیان

کارشناس ارشد رشته مشاوره و راهنمایی

انتشارات موجک

سرشناسه : دورودیان، نادره، ۱۳۵۲-

عنوان و نام پدیدآور : شکل گیری هویت فردی / تالیف نادره دورودیان.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات موجک، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۸۲ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۲۳۴-۳

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : هویت (روان‌شناسی)

موضوع : Identity (Psychology)

رده بندی کنگره : BF۶۹۷

رده بندی دیویی : ۱۵۵/۲

شماره کتابشناسی ملی : ۷۴۲۵۶۳۱

انتشارات موجک

واتساپ : ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش : ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل : mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان : شکل گیری هویت فردی

تالیف : نادره دورودیان

مشخصات ظاهری : ۸۲ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : زمستان ۱۳۹۹، تیراژ : ۵۰۰ جلد

قیمت : ۳۵۰۰۰۰ ریال، شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۲۳۴-۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق

چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب

بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش گفتار..... ۱

فصل اول: کلیات ۵

۱-۱ بیان مسئله ۵

۲-۱ اهمیت موضوع ۸

۳-۱ تعاریف مفاهیم و اصطلاحات ۱۰

۱-۳-۱ باورهای قالبی جنسیتی ۱۰

۲-۳-۱ هویت فردی ۱۰

۳-۳-۱ هویت اطلاعاتی ۱۰

۴-۳-۱ هویت هنجاری ۱۱

۵-۳-۱ هویت اغتشاشی ۱۱

۶-۳-۱ هویت تعهدی ۱۱

۷-۳-۱ نخبه ۱۲

فصل دوم: هویت فردی ۱۳

۱-۲ مفهوم هویت ۱۳

۲-۲ انواع سبک‌های هویت ۱۵

۱-۲-۲ سبک هویت اطلاعاتی ۱۶

- ۱۶..... ۲-۲-۲ سبک هویت هنجاری
- ۱۷..... ۳-۲-۲ هویت اغتشاشی
- ۱۷..... ۴-۲-۲ هویت تعهدی
- ۱۸..... ۳-۲ مفهوم هویت از دیدگاه اریکسون
- ۱۹..... ۴-۲ مفهوم هویت از دیدگاه مارسیا
- ۲۰..... ۵-۲ هویت از دیدگاه برزونسکی
- ۲۵..... ۶-۲ تعهد هویت

فصل سوم: شکل‌گیری هویت فردی ۲۷

- ۲۷..... ۱-۳ عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت
- ۳۰..... ۲-۳ شکل‌گیری هویت
- ۳۱..... ۳-۳ عوامل تأثیرگذار بر تشکیل هویت
- ۳۲..... ۱-۳-۳ نقش خانواده در هویت‌یابی
- ۳۳..... ۲-۳-۳ عامل فرهنگی اجتماعی
- ۳۴..... ۳-۳-۳ عامل فرهنگی دینی
- ۳۵..... ۴-۳-۳ نقش عوامل اجتماعی در هویت‌یابی نوجوانان و جوانان
- ۳۶..... ۴-۳ مشکلات ناشی از ناتوانی در هویت‌یابی
- ۳۷..... ۵-۳ عزت نفس و رابطه آن با بحران هویت
- ۳۸..... ۶-۳ پیامدهای فقدان هویت

فصل چهارم: باورهای قالبی جنسیتی ۴۱

- ۴۱..... ۱-۴ کلیشه‌های جنسیتی
- ۴۲..... ۲-۴ باورهای جنسیتی
- ۴۴..... ۳-۴ نظریه طرحواره جنسیتی بم در رابطه با خشونت
- ۵۰..... ۴-۴ قالب‌های فکری جنسی

۵-۴ نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلف نسبت به جنسیت ۵۱

۱-۵-۴ نظریه‌های مربوط به اثرات پیش از تولد ۵۱

۲-۵-۴ رویکرد روانکاوانه ۵۲

فصل پنجم: روان تحلیل گری ۵۵

۱-۵ روان تحلیل گری ۵۵

۱-۱-۵ فروید ۵۵

۲-۱-۵ هورنای ۵۶

۳-۱-۵ یونگ ۵۷

۴-۱-۵ دیدگاه یادگیری اجتماعی ۵۸

۵-۱-۵ دیدگاه شناخت گرایان ۵۸

۲-۵ عوامل مؤثر بر نقش جنسیتی ۵۹

۱-۲-۵ عوامل زیست شناختی ۵۹

۲-۲-۵ عوامل شناختی ۶۰

فصل ششم: تحقیقات شکل گیری هویت فردی ۶۳

فصل هفتم: جمع بندی ۶۹

۱-۷ نتیجه گیری ۶۹

۲-۷ پیشنهادها ۷۳

منابع ۷۵

منابع فارسی ۷۵

منابع انگلیسی ۸۱

پیش‌گفتار

یکی از معماهای جامعه جهانی امروز که ذهن و اندیشه صاحب نظران حوزه‌های روانشناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی را به خود مشغول ساخته است، موضوع هویت^۱ انسان هاست و از آنجا که هویت بخش مهمی از وجود هر انسانی را تشکیل می‌دهد و زندگی شخصی و اجتماعی او تحت تأثیر هویتش قرار دارد، بررسی هویت انسان‌ها بسیار قابل تأمل می‌باشد. این مفهوم در فرآیند تحولات تاریخ اجتماعی فرهنگی و در بسترهای مناسبات سیاسی-اقتصادی جوامع عصر حاضر دستخوش دگرگونی شده، به طوری که امروزه سخن از هویت سنتی، هویت حال یا مدرن و هویت آینده یا پسا مدرن به میان می‌آید (سلیمی و داوری، ۱۳۸۹). در واقع هویت یا کیستی به مجموعه نگرش‌ها، ویژگی‌ها و روحیات فرد و آنچه وی را از دیگران متمایز می‌کند، گفته می‌شود. هویت عبارت است از مجموعه خصوصیات و مشخصات اساسی اجتماعی، روانی، فرهنگی، فلسفی، زیستی و تاریخی همسان که به رسایی و روایی بر ماهیت یا ذات گروه، به معنای یگانگی یا همانندی اعضای آن با یکدیگر دخالت کند و آنها را در یک ظرف مکانی و زمانی معین به‌طور مشخص و قابل قبول و آگاهانه از سایر گروه‌ها و افراد متعلق به آنها متمایز سازد. در فرهنگ‌های سنتی مفهوم «فرد» تقریباً وجود نداشت و «فردیت» چندان پسندیده نبود. فقط پس از ظهور جوامع جدید و به خصوص بعد از تفاوت یابی و تقسیم کار بود که فرد به‌طور جداگانه در کانون مورد توجه قرار گرفت. اما «فردیت» به‌طور مسلم در تمام فرهنگ‌ها به درجات مختلف ارزشمند بوده است. هویت انسانی نیز، مقوله‌ای اجتماعی است. همه انسان‌ها به هنگام تولد، فارغ از اینکه در کجای زمین به دنیا می‌آیند یا از چه تعلق قومی و قبیله‌ای برخوردارند، دارای ویژگی‌های یکسان نوع انسانی، در میان انواع موجودات زنده هستند و هیچ‌گونه تفاوت ماهوی با یکدیگر ندارند؛ بنابراین، مقوله هویت انسانی که در دوران رشد و تکوین انسان در جامعه شکل می‌گیرد،

^۱ Identity

کاملاً اجتماعی و جامعه‌شناسانه است و ربطی به خون و نژاد و رنگ پوست ندارد (حقی گلباغی، ۱۳۹۷).

زن و مرد بودن جدای از ویژگی بیولوژیک، یک ویژگی اجتماعی است. به طوری که آنها می‌بایست به جبر جامعه و فرهنگ، در چارچوب خاصی از رفتارهای تحمیلی و مورد پذیرش جامعه رفتار نمایند و چنین ارزش‌ها و هنجارهای جنسیتی، باورها و کلیشه‌هایی را تحت عنوان باورهای جنسیتی^۱ در ذهن خود درونی سازند، که در صورت تخطی از آنها نیز با عکس‌العمل افراد جامعه مواجه خواهند گردید (زیمرمن و بکر استول^۲، ۲۰۱۰). ساختار سنتی خانواده پدرسالاری که عمدتاً مبتنی بر تفاوت‌های جنسیتی بود و وجه مشخصه آن اقتدار نهادی شده مردان در واحد خانواده می‌باشد، در دهه‌های اخیر در اثر اشتغال، آموزش و آگاهی زنان پرسش برانگیز شده است. تحولاتی که در ساختار خانواده و نقش‌های زنان رخ داده، زمینه دگرگونی شخصیت و هویت اجتماعی زنان را فراهم نموده است. تحصیلات عالی و اشتغال زنان از سویی موجب تضعیف مشروعیت نقش‌های زنان در خانواده سنتی شده و از سوی دیگر تقابل نقش‌های سنتی با نقش‌های مدرن و امروزی، مسئله بحران هویت زنان را ایجاد نموده است. بنابراین پر واضح است که افزایش اقتدار و مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه، ساختار سنتی خانواده، که بر اقتدار و سلطه مردان استوار بود را بر هم می‌زند و هویت‌های جنسیتی^۳ جدیدتری را جایگزین هویت‌های جنسیتی کلیشه‌ای زن و مرد خواهد نمود (قائم‌فر و حمایت خواه جهرمی، ۱۳۸۸).

بنا بر تعریف ماده ۲ آیین‌نامه احراز نخبگی، نخبه به فرد برجسته و کارآمدی اطلاق می‌شود که اثرگذاری وی در تولید و گسترش علم و هنر و فناوری و فرهنگ‌سازی و مدیریت کشور محسوس باشد و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری وی در راستای تولید و گسترش دانش و نوآوری موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و اعتلای جامعه انسانی کشور شود (زاهدی، ۱۳۹۵). البته فرد نخبه در هر حوزه‌ای خواه سیاسی، اجتماعی یا فرهنگی باید بتواند، پدیده‌ها را در سطوح مختلف و حتی داخلی و بین‌المللی بررسی کند و آینده را از پیش ببیند و راهکارهای هوشمندانه

¹ Gender beliefs

² Zimmerman & Becker – Stoll

³ Gender Identities

برای مدیریت حوادث و پدیده‌ها در راستای ارتقا بخشیدن به زندگی بشر ارائه کند. اما حوزه‌های مرتبط با نخبگان به همین‌ها محدود نمی‌شود. یکی دیگر از حوزه‌هایی که نخبگان می‌توانند در آن بسیار مؤثر واقع شوند، حوزه ورزش است. بدیهی است که نیمی از جمعیت کشور را زنان تشکیل می‌دهند و این روزها ورزش بانوان نیز از رئوس توجه است (زاهدی، ۱۳۹۵).

در میان ورزش‌های بانوان، فوتسال از قدیمی‌ترین و پرطرفدارترین رشته‌هاست. تیم ملی فوتسال زنان ایران در سال ۱۳۸۴ و در پاسخ به درخواست تیم ملی اردن برای برگزاری یک دیدار دوستانه، تشکیل شد. این تیم در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۸ توانست عنوان قهرمانی فوتسال آسیا را نیز کسب کند.

هدف از تالیف کتاب حاضر بررسی رابطه باورهای قالبی جنسیتی با شکل‌گیری هویت فردی ورزشکاران نخبه زن فوتسال است. جامعه آماری کتاب حاضر را، کلیه بازیکنان نخبه لیگ برتر و تیم ملی فوتسال بانوان شهر تهران بود که بنابر اعلام فدراسیون فوتبال بانوان به تعداد ۲۶۰ نفر هستند تشکیل می‌دهد. ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق دو پرسشنامه هویت فردی بردبار (۱۳۹۱) و نقش جنسیتی بم (۱۹۷۴) بود. نتایج نشان داد که بین باورهای قالبی جنسیتی با هویت اطلاعاتی، بین باورهای قالبی جنسیتی با هویت هنجاری، بین باورهای قالبی جنسیتی با هویت اغتشاشی، همچنین بین باورهای قالبی جنسیتی با هویت تعهدی، بین باورهای قالبی جنسیتی با شکل‌گیری هویت فردی ورزشکاران نخبه زن فوتسال رابطه مستقیم وجود دارد.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

فصل اول: کلیات

فصل دوم: هویت فردی

فصل سوم: شکل‌گیری هویت فردی

فصل چهارم: باورهای قالبی جنسیتی

فصل پنجم: روان‌تحلیل‌گری

فصل ششم: تحقیقات شکل‌گیری هویت فردی

فصل هفتم: جمع‌بندی

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از آنان که آموختند به من تا بیاموزم پدرم، مادرم، اساتید بزرگوارم و تمام عزیزانی که در مراحل گوناگون آماده‌سازی این کتاب من را یاری نمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

نادره دورودیان

زمستان ۱۳۹۹

Formation of individual identity

Nadereh Doroudian

یکی از معماهای جامعه جهانی امروز که ذهن و اندیشه صاحب نظران حوزه‌های روانشناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی را به خود مشغول ساخته است، موضوع هویت انسان هاست و از آنجا که هویت بخش مهمی از وجود هر انسانی را تشکیل می‌دهد و زندگی شخصی و اجتماعی او تحت تأثیر هویتش قرار دارد، بررسی هویت انسان‌ها بسیار قابل تأمل می‌باشد. این مفهوم در فرآیند تحولات تاریخ اجتماعی فرهنگی و در بسترهای مناسبات سیاسی-اقتصادی جوامع عصر حاضر دستخوش دگرگونی شده، به طوری که امروزه سخن از هویت سنتی، هویت حال یا مدرن و هویت آینده یا پسا مدرن به میان می‌آید. در واقع هویت یا کیستی به مجموعه نگرش‌ها، ویژگی‌ها و روحیات فرد و آنچه وی را از دیگران متمایز می‌کند، گفته می‌شود. هویت عبارت است از مجموعه خصوصیات و مشخصات اساسی اجتماعی، روانی، فرهنگی، فلسفی، زیستی و تاریخی همسان که به رسایی و روایی بر ماهیت یا ذات گروه، به معنای یگانگی یا همانندی اعضای آن با یکدیگر دخالت کند و آنها را در یک ظرف مکانی و زمانی معین به‌طور مشخص و قابل قبول و آگاهانه از سایر گروه‌ها و افراد متعلق به آنها متمایز سازد. در فرهنگ‌های سنتی مفهوم «فرد» تقریباً وجود نداشت و «فردیت» چندان پسندیده نبود. فقط پس از ظهور جوامع جدید و به خصوص بعد از تفاوت یابی و تقسیم کار بود که فرد به‌طور جداگانه در کانون مورد توجه قرار گرفت. اما «فردیت» به‌طور مسلم در تمام فرهنگ‌ها به درجات مختلف ارزشمند بوده است. هویت انسانی نیز، مقوله‌ای اجتماعی است.